

Ahlgjennembrydninger i Hannover.

Et Uddrag af
 en Rejseberetning til Finansministeriet
 fra
 Forstraad Bang og Plantør Jensen = Tusch.

Det vi herved underdanigst aflægge det høje Ministerium vor Tak for den Understøttelse, det har tilstaaet os, for at give os Lejlighed til at gjøre os bekendt med de af Forstdirektør Burckhardt i Hannover ledede Ahlgjennembrydningsarbejder paa Lyneborg Hede, skulle vi ikke undlade pligtstyldigst at meddele Beretning om de af os under vort Ophold sammesteds gjorte Sagttagelser.

Vi afrejste d. 11te Maj. Birken var her i Thyland den gang saagodtsom fuldt udsprungen og Bøgestoven var grøn, uden at Løvet dog kunde siges endnu at være fuldt udviklet, hvorimod Egen endnu kun stod med sine Bladknopper; men alt som vi kom Syd paa kjendtes det tydeligt, hvormeget Bøgestoven var fremmeligere der end her, og da vi den 13de befandt os paa Lyneborg Hede, saa vi Egen ganske lysgrøn og Naaletræerne ifærd med at udvikle de ny Skud. Allerede i Slesvig, imellem Byen af dette Navn og Rensborg, var det os paafaldende, hvor lidt selv fritstaaende Birketræer og Popler, der, saa langt man kunde øjne, ingen Bestyttelse kunde have for Vestenvinden, vare paavirkede af denne, hvilket ogsaa gjaldt for levende Hegn saavel af Hassel som af Tjørn og Bøg, som vi fra Jernbanen iagttog vøgende paa tilsyneladende mager Jord.

Ved Elmshorn stode Kirsebær-, Blomme- og Bæretæerne i fuld Blomstring. Naar man fra Harburg rejser Syd paa med Jernbanen, passerer man de første 8—10 Mil, næsten indtil Uelzen, et meget skovfattigt, men for største Delen opdyrket Landskab, og hvad man paa denne Strækning ser af Skov er fortrinsvis kun Naalekov, hvori Bevogningen saa at sige udelukkende bestaaer af almindelig Fyr. Fyrrens Væxt er her ikke over det Middelmaadige, og Skovenes Yderside bærer kjendelige Spor af Vestenvindens Indflydelse. Det er først Syd for Staden Lynneborg, at Jernbanen gennemløber større sammenhængende Hedestrækninger, og iagttager man de saa Gjenemstjæringer, det har været nødvendigt at foretage, for at føre Jernbanen over det ikke snyderlig ujævne Terrain, saa seer man den samme magre aftegraa Overfladejord, det samme $1\frac{1}{2}$ —3" tykke Aflag og den samme af rødgult stridt Sand bestaaende Undergrund, som er saa fremherskende paa Jyllands Heder, saa at man ved en overfladist Betragtning ikke vil kunne se nogen Forffjel paa Hederne der og dem her. Det er derfor ej heller saa meget at undres over, om mangen En, som ad Jernbanen passerer hine golde Hedestrækninger, og seer de vellykkede Fyrrekulturer og ældre gode Fyrrebevogninger, som man — især jo mere man nærmer sig Lynneborg og Uelzen — af og til kommer igjennem, kan tænke, at vi selv ere Skyld i, at vore udstrakte Hedeegne ikke fremvise lignende smukke Resultater af anvendte Bestræbelser. En saadan Slutning er ogsaa forsaavidt berettiget, som der i Hannover anvendes forholdsviis ganske anderledes betydelige Summer paa Hedernes Tilkultivering end hos os. Vi skulle saaledes kun nævne, at der aarlig bevilges alene til Kulturudgifter for Kongeriget Hannover imellem 650 og 700,000 Rd., hvoraf den afgjort overvejende Del falder paa Hedekulturerne. Ja, som et Bevis for i hvilken Grad disse fluge Broderparten af Udgifterne skulle vi anføre, at paa et af de c. 150 Skovdistrikter, hvori Landets Skovarealer ere fordelte, beklagede Distriktsbestyreren sig over, at han af Mangel paa Arbejdskraft

faa sig nødt til iaar at lade c. 10,000 pr. Tlir. af den for hans Distrikt bevilgede Kultursum forblive ubenyttede. Det klinger lidt utroligt for danske Øren, men vi ere visse paa ikke at have misforstaaet Manden, og vi have ingen Grund til at antage, at han med denne Udtalelse har villet binde os noget paa Ermet. Vi beklage kun, at vi i vor Forbauselse derover glemte at spørge ham om, hvormegent han da havde seet Lejlighed til at anvende, men at dette ikke har været Smaaasummer, derom har Udstrækningen og Omfanget af hans nyeste Kulturer tilstrækkeligt Vidne.

Naar man, som vi, faaer Lejlighed til nøjere at iagttage Forholdene, falder det imidlertid let i Øinene, at disse ikke, saaledes som det ved en overfladisk Betragtning kunde synes, ere de samme der som her. Vel har Vinden den samme uhindrede Tumleplads, idet ingen Bjergryg eller sammenhængende Skovstrækninger bryde dens Magt; vel synes Jordbunden, hverken med Hensyn til Overfladeforholdene eller Bestanddelene at være væsentlig anderledes end hos os, men at en Forstjæl alligevel maa være tilstede, kan ikke undgaa Opmærksomheden, naar man seer, hvorledes fritstaaende Træer baade af Eg, Bøg, Birk og Poppel voxe lige ivejret, og hvor lidt Kronen er tvungen imod Øst, imedens disse Træer under tilsyneladende ganske lignende Forhold hos os kun blive Buste, eller, om de opnaa at faa Stamme, da have denne ligesaa meget liggende henad Jorden som stræbende tilvejs. Naar vi ovenfor have nævnet fritstaaende Træer, da er dette at forstaa i den mest udstrakte Betydning, thi man seer f. Ex. Birken næsten ligesaa almindelig benyttet til Landevejstræ som Poplen bliver det i Fyen og paa Sjællands Østkyst, og ved at drage over den nøgne Hede forbauses man ved pludselig sjernt fra al Skov og Bustads at se en enkeltstaaende Bøg rage med sin Krone op over Horizonten, eller ved, hvor man nærmer sig Landsbyerne, at se Pyramidepopler omkring Gaardene med 1 Alen i Gjennemsnit og c. 40 Alen i Højden. Hvor man, hvad ogsaa kan hændes, seer Fyrren saaledes aldeles fritstaaende,

har den dog mistet den slanke opadstræbende Bæxt, den faaer i Bevoringer, og den har da mere antaget den bredkronede Form, som vi tænke os hos Pinien, eller noget lignende, som vi her se den hos fritstaaende Ege, der ikke synderlig kunne paavirktes af Vinden. Saadanne Fyrre, der jævnlig findes dels ganske enkelte dels i Smaagrupper, bidrage i høj Grad til at gøre Lyneborgheden saa smuk, som den virkelig er, og vi vare i højeste Grad overraskede over her at træffe Naturfjønheder, som vi sjelden have seet Mage til. Noget der forekommer os i høj Grad karakteristisk for Lyneborg Hede er dens Enebær, dels paa Grund af dennes hyppige Forekomst, dels ved dens pyramidale Form, der giver den Udseende af at den anstrængte sig for at blive til et Træ. Smedens denne Bux spiller en overmaade besteden Rolle paa vore Heder, saa at man ved at se ud over dem næppe ændser den, baade fordi den er forholdsvis sjelden, og fordi den ikke bliver meget højere end Lyngen, eller hvor den forekommer i vore Skovegne i det Højeste danner et tæt kratagtigt Buxsads, saa har den paa Lyneborg Hede en ganske anderledes iøjnefaldende og fremtrædende Karakter, dels som ovenantyndet ved sin ranke Stamme med den stærke Grenbefatning klappet tæt opad sig, dels ogsaa derved, at den langt mindre forekommer i samlet Bevogning end som isolerede Smaagrupper, eller som enkeltstaaende Smaatræer, der ere stræde over Heden og derved giver denne sit ejendommelige Præg. Som en medvirkende Aarsag til Enens særegne Form maa vi anføre, at de smaa Lyneborgste Faar „die Schnuggen“, der Sommer og Vinter søge deres Føde paa Heden, ligesom holde Enen under Sax saa højt op som de, ved at rejse sig paa Bagbenene, kunne naa, hvorfor den ogsaa forneden seer ud som en omhyggelig klippet Taxus.

Uagtet Lyneborgheden gjør det Hovedindtryk at være flad, saa er den dog lige langt fra at være flad og bakket. Den frembyder saaledes ialmindelighed ikke de fremragende Højder som vore „Bakkeøer“, men er ej heller saa flad og jævn som vore Hedeblader. Dens Overflade ville vi nærmest

betegne som langstrakt bølgeførmig. Som en Følge deraf har hver enkelt Plet paa Heden Affald til en eller anden Side, og den er derfor i langt højere Grad fri for Surhed og for stagnerende Undergrundsflugtighed end vore Heder. Man seer ej heller paa denne Hede i den Mængde som hos os det hvide Rensdyrmos, de flad- og bredbladede Græsarter og den tykke Morstjold, som betegner vore „Flader“; og Klokkelyngen, der hos os desværre er saa almindelig, fordi den er saa uadskillelig fra vore sure Heder, er paa Lyneborgheden en Sjældenhed og bliver af Forstændene der betragtet med gunstigere Øjne end hos os.

Lyneborgheden er saaledes i det Hele taget tør og fri for Surhed; den mangler aldeles de udstrakte, fjæragtige Hedesletter, som vi have, har meget saa Vand- eller Bækløb, og af større Aar passerede vi ikke en eneste, uagtet vi dog fjernede os c. 9 Mil fra Jernbanen i nordvestlig Retning.

Da det nu ligger nær af de anstillede Sammenligninger imellem Forholdene her og hist at uddrage Slutninger, skulle vi her ikke tilbageholde den Bemærkning, at vi ansee denne Lyneborghedens ovenfor fremhævede Vægfærdighed, i Forbindelse med at Vinden langtfra har den fordærlige Indflydelse paa Trævæksten der som hos os, som en af Hovedaarsagerne til at Fyrren, der jo som bekjendt ialmindelig-
 hed ikke vil trives hos os, kan være det fremherskende Skovtræ der. Vi bede bemærket, at vi sige, at Fyrren (*pinus sylvestris*) i Almindelighed ikke vil trives hos os, thi medens man seer Tusinder og atter Tusinder af Fyrretræer, som i Ungdommen have berettiget til de bedste Forhaabninger, mislykkes i en Alder af 5—10 Aar, saa kan man paa sine Steder se enkelte Fyrretræer holde sig, blive gamle og trodse Vind og Klima bedre end noget som helst andet Træ. Men i den Omstændighed, at det gjerne er i Haver og Planteskoler, selv om de ere fritliggende, eller i vestlige Yderkanter af Skove, at man seer dette Træ udmærke sig fremfor andre, turde der maasse ligge et Fingerpeg

for os om, at en omhyggeligere Jordbundsbearbejdning end den, der hidtil er bleven Fyrkulturernes tildeel paa vore Heder, mulig ogsaa vilde bringe ganske andre Resultater. Det er ikke godt at vide, hvad Indflydelse Sølusten og Nattefrosten, der her vistnok er i højere Grad tilstede end i Hannover, kan have paa det ovenberørte Forhold, men vi tro at maatte udtale, at af de forskellige Aarsager, der kunne søges til Forskjellen mellem Fyrrens Triksel her og hist, maa Hovedvægten lægges paa Jordbundsforholdene og Jordbundsbearbejdningen.

Rigtig nok have vi nødig villet frakende den rigeligere Tilstedeværelse af Lerdele i Størsteparten af Lyneborgheden sin Betydning for Vegetationsforholdene i det Hele taget, og i saa Henseende tillægge vi ogsaa den Omstændighed nogen Vægt, at vi, om ikke overalt, saa dog meget hyppigt, saa Brombærren (*rubus fruticosus*) vore i Heden, men dels har paa den anden Side den Undersøgelse, Hr. Brygger Schjots i Odense velvillig har underkastet de Jordprøver, vi have leveret ham saavel fra flere Egne af Lyneborgheden, som ogsaa, til Sammenligning med disse, fra vore egne Distrikter, viist saa ringe Forskjellighed i deres Bestanddele, dels have vi f. Ex. i Raubkammer, 4¹/₂ Mil nordvest for Uelzen, truffet nogle af de bedste Fyrbevoeringer, vi have seet, staaende paa 3—4" Sandmuld og Hedehumus, 5" Blysand, 2¹/₂" brunsort Sandahl, med Rødsand til Underlag, og hvori Rødderne havde gjenembrudt Aflaget, uden at vi her kunde skjelne Spor af Ler, saa at vi, ej heller naar vi se hen hertil, kunne tillægge netop Jordens større Verholdighed Hovedgrunden til Fyrrens Væxtforskjellighed her og hist. Efter Hr. Brygger Schjots Udtalelser skulle endog Jordprøverne fra Randbøl og Feldborg Distrikter have indeholdt noget mere Granit end de fra Lyneborgheden, imedens Glimmeren for det blotte Øje synes i lige høj Grad at mangle overalt.

Om Formiddagen d. 13de Mai traf vi paa Jernbanestationen Unterlüß, midtvejs imellem Uelzen og Celle, sammen med Forstdirektør Burchardt og hans Assistent og bestege

alle fire en af disse store hannoveranske Bogne, hvis Sporvidde er mindst $\frac{1}{2}$ Gang til saa stor som hos vore, og hvor Bognfadingen omtrent er som paa vore Høstvogne, medens Agestolene ere repræsenterede ved Sække fyldte med Saugspaaner. Afseet fra deres Vægt viste saadanne Bogne sig imidlertid som de mest hensigtsmæssige for Egnens Biveje, hvis Tilstand nok kunde gjøre den størst mulige Sporvidde for Kjøretøjerne fornøden. Vi befandt os nu paa det saakaldte Daller-Mevier med Skovene Lüß og Kempelhorn samt Niebecker Haide, og Touren gif fra Unterlüß imod Sydøst ind over et for Størstedelen lynchbevoget Terrain, hvor de spredte Grupper af gamle Bøge og de enkeltstaaende Bøge- og Birketræer viste, at man havde en gammel tidligere mishandlet Bøgeskov for sig. Af de udstrakte Hedestletter, som her fandtes, vare de fleste, nemlig alle de, der fuldstændig havde antaget Karakter af Lyngheder, tilkultiverede — tildels ved Ploven — med Fyr, medens kun de Strækninger, hvorpaa Bøgeskoven i en senere Tid var forsvunden, og hvor Jordbunden endnu havde bevaret Karakteren af gammel Skovgrund, vare beplantede med Rødgran. Det er overhovedet en Regel, som de fleste hannoveranske Hedeskoudyrkere holde strengt fast ved, ikke at anbringe Rødgranen paa gammel Hedejord. Overalt hvor de med Tro til et heldigt Udfald kunne anvende Rødgran, stæer det, fordi de som Skovprodukt egentlig sætte den over Fyrren; men de have Mistillid til dens Triosel paa den raa Hedejord og paastaa, at for at den skal kunne lykkes her, maa en Generation af Fyr gaa forud. Os var denne Paastand naturligvis paafaldende, og vi kunne i det Hele taget ikke skjønne, at den er fuldstændig berettiget, uden forsaavidt vi saa, at overalt hvor Fyrren blev anvendt, kom den frem, saa det viste sig, at Kulturen med den slog aldrig fejl, selv hvor Ahlen, der altid bliver gjenembrudt, er tilstede i samme Grad som ialmindelighed hos os. De rene Grantkulturer paa de Strækninger, der endnu ikke vare gaaede over i Lyng, vare fortræffelige, endog paa de for Binden mest udsatte Steder

Den almindeligste Maade at dyrke Rødgran paa er den, at der i reolpløjede Strimler (hvorom fiden mere) plantes 3aarige udpriffede Gran, samtidig med at der enten udplantes et og toaarige Fyr, saaledes at hver Granplante kredsformigt omgives af 6 Fyrreplanter, eller naar man ikke har nok af Planter, udsaaes Frø af almindelig Fyr imellem og ved Siderne af Granplanterne. Saa lidt stoler man paa, at Rødgranen vil trives frodigt, endogsaa paa gammel Skovgrund, at man ogsaa der helst vil have Fyrren til at hjælpe den frem, men Følgen deraf bliver ogsaa meget ofte den, at Fyrren faaer Lov til at overvoxe Granen, der mange Steder faa ud til at gaa den visse Undergang imøde af Mangel paa Hjælp fra Ørens Side. Om Læbelter af østerrigsk Fyr, Hvidgran (Schimmerfichte) eller Bjergfyr er her aldrig Tale, og den Slags beskyttende Foranstaltninger, som vi her — og tildels med Nette — ansee for saa vigtige for vore Skovanlæg, vise sig virkelig der temmelig overflødige. De anvendes som sagt aldrig, og de 3 nævnte Træsarter kjendes kun som Kariteter i en Planteskole.

Vi naaede efterhaanden ad snorlige Veje, der inddele hele Skovterrainet i ligestore firkantede Afdelinger, til en samlet Bøgestov (Kempelhorn) paa c. 300 Tdr. Land, efterat vi allerede paa Vejen hertil havde faaet Vejlighed til at forbauses over det Storartede i de Arbejder, hvoraf vi endnu forholdsvis kun havde seet en Ubetydelighed. Bøgestoven frembød ikke meget af væsentlig Interesse. Her fandtes baade Kronvildt og Wildsvin i fri Tilstand. Bøgestangskoven holdtes ialmindelighed mørkere end hos os, og de gamle Træer, hvoraf en større Del end heldigt var for den øjeblikkelige Affætning, i sidste Efteraar var omblæst, havde haft større Længde og slankere Væxt, end de have hos os under en saa udsat Veliggenhed som denne, thi vi vare efterhaanden komne op paa et forholdsvis højt liggende Plateau, stærkt udsat for Vestenvinden, hvorfra man imod Nordvest faa ud over den vidtudstrakte Niebecker-Heide. For det Tilfælde at vore Udtalelser skulle synes at staa i Strid med hinanden, naar vi nylig — hvad vi ogsaa længere

hen ville komme til — have omtalt et af de mange Exempler paa Vindbrud i Hannover, imedens vi tidligere netop have fremhævet Vindens ringe Indflydelse paa Vegetationen i Lynneborg i Modsatning til Danmark, saa maa vi i Forbigaaende tillade os at bemærke, at vi skjæle imellem det Klima, der medfører det daglige uafsladelige Slid af Vinden, der virker paa Trævegetationen som en langsomt tærende Sygdom, og det, der bringer tilfældig indtrædende voldsomme Storme, som anrette pludselige store Ødelæggelser, men forøvrigt lade Vegetationen i Ro til at udvikle sig. At hint er langt for-dærveligere for den end dette, er der vel ikke to Meninger om. Størsteparten af Skoven havde ifjor været underkastet et Angreb af *Phalæna bombyx pudibunda*, der aldeles havde af-bladet den, og hvoraf den, skjøndt Angrebet nu antoges ophørt, endnu bar Spor ved sin tyndere Løvtag. En anden Fjende af Forstkulturen, som ikke tidligere har været os bekjendt, saa vi her paa nogle yngre Fyrbevojringer i *Peridermium pini* (Kiefern Krebs), en mikroskopisk Svamp, som udvikler sig paa de unge Fyrrens yderste Skud. Den angriber kun Bevojringer i 10—20 Aars Alderen.

Naturen udmærker sig her som næsten overalt, hvor vi færdedes paa Lynneborgs Hede, foruden ved sin Skjønhed, tillige ved sin Stilhed og Alvor. Man seer kun de umaadelige Heder med deres Skovpartier, ingen Bygninger og ingen Mennesker, undtagen hist og her hvor Kulturarbejdet har samlet en Flok Mænd og Kvinder, der paa den Tid enten overnatte i dertil af Forstvasenet indrettede Skur, eller have en Vejlangde af 1—1½ danske Mil at tilbagelægge Morgen og Aften for at komme til og fra Arbejdsstedet.

Af Bildt saa vi ikke et eneste Stykke, og det var en ren Sjaldenhed at se eller høre en Fugl.

Efter dette Slag igjennem Rangelhorn, der atter havde ført os en god halv Mil i nordlig og vestlig Retning, fortsatte vi Touren imod Nord ud over Niebecker-Heden, hvor Forst-direktøren havde foranstaltet Reol-Pløvene — hvis Virksomhed

ellers foreløbig var stillet i Vero — skaffet tilstede, for at vise os dem i Arbejde. Til Hedens Pløjning og Ahlgjennembrydningen hører 2 Plove, en mindre og en større, der ikke ere meget forskellige fra hinanden i Konstruktion, men hvoraf den større, den egentlige Ahlbryder, er meget stærkere bygget, og begge ligue de i Bygningsmaade den almindelige engelske Svingplov.

Pløjningen med disse Redstaber foretages overalt i 4 Alens brede Strimler og med 3 Alens Mellemrum imellem disse; saa at af hele Arealet bliver $\frac{4}{7}$ bearbejdet og $\frac{3}{7}$ ubearbejdet. Den foregaaer paa den Maade, at den mindre Plov, trukken af 2, dog undertiden ogsaa af 4 stærke Heste, pløjer en 7—8 Tommer dyb Fure i den raa Hede og efter den forud afstukne Linie. Umiddelbart efter denne følger nu i samme Fure den større Plov, som gaaer 12—14 Tommer dybt igjennem den faste Jord, saa at Reolpløjningen med begge Plove kan anslaaes til 19—22 Tommers Dybde. Sidstnævnte Plov bliver trukken af 4 meget svære velfodrede Heste, og disse maa, uagtet de ere ypperlig sammenførte, og vante til at trække sammen, lægge alle deres Kræfter til for at føre den frem. Men det er ogsaa en Fornøjelse at se, hvorledes denne Plov gaaer igjennem Løst og Fast, og spalter Ahlen op i store Klumper, der dels komme til at ligge helt ovenpaa, dels blandede imellem det løsnede Sand og Grus. Man seer strax, at den, ret styret og behørig forspændt, kan udføre det Arbejde til den angivne Dybde, for hvilket den er bestemt, og at det er en grundig Omvæltning (Omrodning) af Jordsmønnen, der herved finder Sted. Der blev sagt os, at Reolpløjningen kunde foretages i indtil $27\frac{1}{2}$ danske Tommers Dybde, hvilket nok kan ansees for troligt, efter som Undergrundsploven maaler 24" fra Afens Underkant til Spidsen af Plovjernet. Smidlertid hører det vist til Sjældenhederne, at Pløjningen naaer denne Dybde; som Regel maa antages, som anført, 19—22", og den største Dybde, hvortil der under vor Tilstedeværelse blev pløjet, var $21\frac{1}{2}$ ". Salmindelighed er Pløjning i denne Dybde jo ogsaa fuldkommen

tilstrækkelig for at faa Ahlen op, men paa de Strækninger, hvor denne undtagelsesvis ligger dybere, end at Ploven naaer igjennem den, bliver den gennembrudt med Haandkraft. Det almindelige Dagværk for 2 saadanne Plove med Forspand af 6 Heste og 3 Menneffer til Betjening er omtrent 2 Tdr. Lands strimmelwise Bearbejdning, og Prisen derfor er, da Arbejdet udføres paa Afford, $9\frac{1}{2}$ —10 Rd. dansk pr. Td. Land.

Hvor Reolpløjningen ikke kan magte Ahlen, og der altsaa skal gaaes efter med Haandarbejde, hvortil Hannoveranerne med stor Færdighed benytte en bred og svær Hakke (die Twicke), udføres Ahlgjennembrudningen i de forud pløjede Strimler for $3\frac{1}{5}$ — $3\frac{1}{3}$ β pr. □ Favn. Naar Reolingen, hvad ogsaa finder Sted, foretages med Haandkraft alene, bliver Beføstningen pr. □ Favn naturligvis noget større, nemlig c. $4\frac{1}{2}$ β eller c. 40 Rd. pr. Td. Land, en Pris, hvorfor vi ogsaa hos os let ville kunne faa dette Arbejde udført. De her anførte Maalstørrelser for Reolingen, nemlig 4 Alens bearbejdede og 3 Alens ubearbejdede Strimler, ere de almindeligste, men undertiden bruges for at spare Beføstninger, et andet Forhold, idet man giver de reolede Strimler en Bredde af 1 Alen og lader $1\frac{1}{2}$ Alens Strimler ubearbejdede, hvorved kun $\frac{2}{5}$ af Arealet bliver reolet, hvilket skeer, naar der udelukkende anvendes Haandkraft, for 22—24 Rd. pr. Td. Land. Naar man ved Pløjning vil forberede Heden efter denne Maalstørrelse, benyttes sædvanligst en noget anderledes end den førstnævnte konstrueret Undergrundsplow, der med et Jern som en Gaafefod følger efter i den forud pløjede Fure, og indskrænker sig til blot at spalte Ahlen uden synderligt at forandre dennes Plads. Vi faa ikke denne Plov, der i det Hele kun bliver lidt brugt. To stærke Heste skulle kunne trække den, og den koster omtrent 43 Rd. Den store Plov, hvis Aas og Styrere ere af Træ, stærkt beflaaede med Jern, koster 40 preussiske Thlr. eller 53—54 Rd. dansk, og den tilligemed Overjordsploven, hvis Pris er lidt over det Halve, leverer Forstværænet Arbejdsentreprenøren, der er forpligtet til at holde dem begge vedlige, saalænge han ar-

bejder med dem. At give nogen omstændelig Beskrivelse af disse Plove anse vi ikke fornødent; skulde de anvendes paa vore Heder vil det retteste dog være at anskaffe dem fra den Fabrik, der forsyner det hannoveranske Forstværken med sine.

Plantningen, som de helst foretage i det første Foraar efter Jordbearbejdningen, udføres med 1aarige Fyrplanter ved Hjælp af en saakaldet Rilespade, der er hel og holden af Træ, og hvis Blad er omtrent 4" bredt, 12—14" langt, foroven 1 $\frac{1}{2}$ " tykt og forneden let beslaaet med Jern for ej at sløves ved Brugten. Denne Spade benyttes af et voxent Mandfolk, som ved at træde eller trykke den lodret ned i den løse Jord, danner Huller, hvori der plantes af 2 Fruentimmer, der følge ham hver med sin Haandfuld Fyrplanter, hvis Rødder, der forud ere sølede i Leer- eller Jord-Bælling, hænge udenfor Haanden. Med den anden Haand tager hun nu hver enkelt Plante ud af Slumpen og anbringer den, idet hun ved at ryste lidt med den i Hullet faaer Roden til at hænge lige ned, i passende Stilling, hvorefter hun, ved et jævnt Tryk med Foden fra den ene Side af Hullet, træder Jorden behørigt til Planten. Der bruges 6000 Planter til 1 Td. Land, og Bekostningen ved Plantningsarbejdet udgjør, Planternes Tilvirkning og Transport fraregnet, c. 44 β pr. 1000, eller 2 Rd. 72 β pr. Td. Land. I Mangel af 1aarige bruges ogsaa 2aarige Fyrplanter, men man foretrækker de yngre. I de 4 Alen brede Strimler anbringes 5 Rækker Planter, saa at de to Yderste plantes saa tæt ind til den faste Hedejord som mulig. I de ovenberørte 1 Alen brede Strimler plantes kun 2 Rækker Planter, begge saa nær til Kanten som mulig, og da Planteantallet her er c. 5500 Stk. pr. Td. Land, bliver Plantningsomkostningerne a 44 Sk. pr. 1000, c. 2 Rd. 48 Sk. pr. Td. Ld.

Hvad nu angaaer denne Plovs Anvendelighed hos os, da tvivle vi slet ikke herpaa. Jordsmønnet vil i Almindelighed ikke være varre at bearbejde her end der, det skulde da være, at den første Fure paa de kjaragtige Hedestrækninger med en stærkere Græsvært, end den findes paa Vneborg-Heden, skulde

være noget vanskeligere at vende for den mindre Plou, men skjøndt vi hos os har flere af den Slags Hedestrækninger end de have hift, saa vil der dog her alligevel gives rigelig Plads for dens Afbenyttelse paa høj og tør Hedejord, og paa Kjærlighederne vil, paa Grund af Aflens dybere Beliggenhed i Jordmonnet, Ploven vistnok finde mindre Anvendelse end Spaden. Hovedvanskeligheden vil efter vor Formening ligge i at faa Nogen til at betjene den, og vi vide i saa Henseende intet bedre Raad, end at faa den samme Entreprenør, som nu i flere Aar har udført disse Pløjninger for det hanoveranske Forstsvæsen, og som om et Aarstid eller $1\frac{1}{2}$ vil blive færdig med de Arealer, der endnu skulle underkastes samme Behandling, herhid, og idetmindste til en Begyndelse lade ham her som der udføre Arbejderne paa Afford, dersom saadanne skulle udføres i større Maalestok hos os. At Sandsynligheden for at kunne dyrke almindelig Fyr paa vore Heder vilde blive meget større ifald vi lode dem reolpløje, tør vi nu rigtignok ikke paastaa efter de Erfaringer, vi hidtil have indhøstet om denne Træarts Væxtforhold hos os; men dels anse vi det paa den anden Side ikke for umuligt, at den samme grundige Jordbearbejdning, iøvrigt hos os, kunde bevirke en Forandring heri, dels nære vi ej heller vore hanoveranske Kollegaers Engstelse for at begynde et Hedeskovanlæg med Rødgran, og at denne Træart vilde trives bedre i reolpløjet Jord end i almindelige Plantehuller, tro vi sikkert at kunne slutte af de Erfaringer, vi ved tidligere anstillede Reolgravningsforsøg i det Smaa have haft Lejlighed til at gjøre her, og vor Formodning i saa Henseende bestræftedes ved at iagttage de forholdsviis saa Granplantninger, vi saa udførte i reolpløjet Hedejord, hvis Udseende ikke tydede paa at Mistilliden til Granen var begrundet. Havde vi saaledes som Hanoveranerne en saa trofast Støtte i Fyrren til Rødgranens Fremhjælp, saa vilde vi naturligtviis ogsaa benytte den; for os kan der imidlertid foreløbig — indtil det viser sig hvad Indflydelse Dydbearbejdningen vil have paa den almindelige Fyr — i det Højeste være Tale om i reolpløjede Strimler at benytte

Bjergfyrrer og maaste den østerrigske Fyr til Pleje for Rød- eller Hvidgranen.

I Sellhorn, 6 Mil Nordvest for Uelzen og 6 Mil Syd for Harburg, paa Oberførster Kahles Distrikt, faae vi saaledes i en særdeles vellykket og frodig 7—10aarig Grankultur et Bevis paa, at ogsaa i det Rynborgske Rødgranen kan lykkes paa gammel og tilhneladende meget mager Hedejord, endogsaa uden Mellemplantning af almindelig Fyr. At Fyrrer forresten ogsaa paa Rynborgheide kan blive vantreven og forblaat, faa vi et enestaaende Exempel paa netop ved Sellhorn i en lille 10—15aarig Bevoring paa en højtliggende Sandknude. Bevoringens Engelighedstilstand, der tilskreves Vestenvinden er først indtraadt for 3 Aar siden. Hos en Del af de yngre hannoveranske Forstmænd viser der sig for øvrigt nogen fra een Side betragtet prisværdig Bestræbelse efter at indsmugle Rødgranen hist og her, hvor det kan ske, uden at det bliver iøjnefaldende for deres Overordnede; men Regelen er og Ordren lyder for Alle ens, nemlig, at ny Kultur paa Hedejord skulle foretages udelukkende med Fyr, og paa Skovbund med den tidligere omtalte Blanding af Gran og Fyr.

For at komme til Kundskab om hvilken Indflydelse Ahlen, efter at den var gennembrudt og blandet med Jorden, havde paa Planternes Væxt, har man paa Lohbergen, 3 Mil Sydvest for Harburg, et Skovareal, der omfatter c. 2000 Tdr. Land, og som blev os forevist af Revierførsteren Nemen, paa visse Strækninger fuldstændig fjernet Ahlen, inden man plantede, og Virkningen har været den, at Fyrkulturen paa disse Strækninger staaer kjendelig tilbage for samtidig og umiddelbar ved Siden af udførte Kultur i Jord, der har beholdt Ahlblandingen, altsaa et Bevis for, at den opbrudte Ahl ej blot ikke staeder Plantevægten, men endogsaa maa yde den Næringsbestanddele. Erfaringen stadfæster altsaa her, hvad Oberførster Biedermann i Habichtshorst ved Winsen an der Luhe meddelte os, at han ved kemisk Analyse af Sandahl havde fundet denne at indeholde langt mere Næringsstof end

det overliggende mange Gange tykkere Lag Blysand, som han anseer for saa godt som blottet for nærende Bestanddele. Ahlen indeholdt ifølge hans Opgivende efter Vægt 9 pCt. Humus, 2 pCt. Zern og 89 pCt. Sand, og Undergrunden 10 Gange saameget Zern som Blysandet, hvoraf det tydelig fremgaaer af hvilken Betydning Dybbearbejdningen er, ikke blot for at bevare en jævn Fugtighedsgrad i Jordsmonnet, men ogsaa for at gjøre de saa næringsstoffer, Jorden indeholder, tilgjængelige for Planten.

I Lohbergen som andetsteds, saa vi ogsaa i Reolingen Bevis for, hvorledes den dybtbearbejdede Jord hjælper Kulturerne til at modstaa vedholdende Tørke. Sommeren 1868 var nemlig der, ligesom her, tørere end nogen anden Sommer i Mands Minde; men det var ikke at skjonne, at den havde haft nogen skadelig Indflydelse paa Kulturen. Der findes i det nys tilkultiverede Areal i Lohbergen nogle mindre aabne Sande, der ligesom hos os blive dampede med Lyngtørst; ogsaa disse Sande blive nu reolgravede, da det viser sig, hvad vi selv vare Djenuidner til, at Fyrplantningen i den reolgravede Sand gaaer forud for den i den ubearbejdede. Et Fænomen, som vi ikke vide at forklare, og som vi ikke andetsteds iagttog, bleve vi her gjorde opmærksomme paa af Revierførsteren, der viste os, at af Fyrplantninger, der samtidig vare udførte paa samme Maade i reolpløjet og reolgravet Jord, stod Plantningen, der var 3 Aar gammel, bedst i den reolpløjede Jord. Han selv vidste ikke nogen anden Grund dertil, end at han antog, at Jordsmonnets forskjellige Bestanddele ved Pløjningen bleve bedre blandede.

Naar vi nu skulle i kort Indbegreb meddele det Hovedindtryk vi, ved at overvære Ahlgjennembrudningen paa Lyneborg-hede og ved at iagttage de Resultater, den der har bragt for de efterfulgte Kulturex, have faaet af den der brugte Methode, saa maa vi erklære, at vi anse Metoden for ikke blot anvendelig, men ogsaa tilraadelig hos os, især overalt, hvor der er Tale om tør og høj Jordejords Tilskultivering. Metoden bliver jo den samme, hvad enten man vil anvende Spaden eller Plø-

ven, men vil man alene stole paa denne, er det en nødvendig Betingelse, at Ahlen ikke ligger mere end 19—22" under Overfladen. Vi anse det for rigtigst, at Redstaberne eventuelt anstafedes fra Hannover, og at deres Brug — i det mindste til en Begyndelse — overdrages en af de hannoveranske Arbejds-entreprenører. Vi skulle imidlertid ikke fortie, at vi ville anse det for ønskeligt med Hensyn til Sagens bedst mulige Belysning, dels at der paa de forskjellige af Statens Hede- og Hedestovdistrikter blev hift og her i det Mindre foretaget lignende Ahlgjen-nembrydningsarbejder med Haandkraft, saalænge indtil Ploven kan afløse Spaden og Hakken, dels at de Erfaringer, man hidtil har gjort om Betydningen af Hedejords Reoling, bleve nøjagtig opgivne og indsamlede. Vi ere ikke saa sangvinste at tro, at vi med en Reolpløjning af vore Heder vilde kunne fremkalde de samme gunstige Resultater, som dem vi have seet i Hannover, (vi ville da i alt Fald behøve en Del flere Aar dertil), nej, vi indse fuldtvel, at den bedste og grundigste Jordbearbejdning dog ikke kan ophæve den fordærvelige Indflydelse vort Klima — der vistnok er strengere end noget andet Lands paa samme Bredegrad — har paa Vegetationen, og at — som tidligere fremhævet — dette (Klimaet) har en væsentlig Andel i den store Forskjel, der er imellem de Bilkaar, hvorunder den jndste og den lyneborgske Hede- og Hedestovdyrker maa arbejde; men paa den anden Side kunne vi heller ikke, naar vi se hen til, at Reolingen byder Planterne løs og skjør Jord i langt større Dybde og Omfang, at den stiller dem Hedejords saavel Næringsbestanddele til Disposition i højere Grad end vore almindelige Jordbearbejdningsgjør, at den reolede Jord i tør Tid holder sig fugtigere end den faste, at endog saa det reolbearbejdede løse Flyvesand viser bedre Resultatet end det ubearbejdede — nægte, at vi tillægge denne Dybbearbejdning den største Betydning som virksomt Kulturmiddel paa vore magre Hedejorder, og at vi føle os overbeviste om, at vi vilde arbejde sikkrere og med et langt heldigere Udfald, naar vi overalt gjorde os det til Regel, ikke at vige tilbage for den Merudgift, vore Kulturer ville

volde ved at indføre Reolingen som Hovedkultur istedetfor Hullegravningen, selv om den skulde falde kostbarere her end i Hannover.

Vi tro hermed efter Evne at have gjort Rede for vor Opfattelse af det, der har udgjort Hovedformaalet for vor Rejse, og ønske kun, at vi i Foranstaaende maa have bibragt det høje Ministerium en nogenlunde tydelig og fylldig Forestilling om de hannoveranske Ahlgjennembrændningsarbejder og deres Resultater, hvortil vi endnu skulle føie den Bemærkning, at vi intetsteds i den vedtagne Brede af de reolpløjede Strimler saa nogen Fare for Hedens Forvandling til Sandflugt, en Fare, som under ugunstigere Vindforhold maasse vel kunde opstaa, men da ogsaa formindskes eller fjernes ved at gjøre de pløjede Strimler smalle og i fornødent Fald belægge dem delvis med L yng eller L yngtorv fra de ubearbejdede.
